

Lausuntoyhteenveto

27.9.2024

VN/17877/2023
VN/17877/2023-MMM-
33

LAUSUNTOYHTEENVETO

Hallituksen esitys laiksi EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista

Sisällys

1 Johdanto	2
2 Lausuntopyyntö ja lausunnonantajat	2
3 Tiivistelmä	2
4 Yksityiskohtainen palaute	5
4.1 Toimivaltaisen viranomaisen (Ruokavirasto) nimeäminen (2 §)	5
4.2 Valvonta ja tarkastukset (4-13 §)	5
4.3 Perustellut huolenaiheet (14 §)	6
4.4 Hallinnolliset seuraamukset (15-19 §)	7
4.5 Rikkomusmaksu ja hallinnollinen seuraamusmaksu (20-24 §)	8
4.6 Määräaikainen sulkeminen hankintojen ja julkisen rahoituksen ulkopuolelle (25 §)	9
4.7 Erinäiset säännökset ja voimaantulo (26-31 §)	10
4.8 Esityksen vaikutukset (HE-luonnoksen perusteluiden luku 4.2)	10
4.9 Muita huomioita	11
Liite 1: Lausunnonantajat	12
Liite 2: Lausuntopyyntöjen jakelu	13

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Maa- ja metsätalousministeriö

PL 30
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Hallituskatu 3 A
Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

0295 16001
+358 295 16001

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

kirjaamo.mmm@gov.fi

1 Johdanto

Maa- ja metsätalousministeriö pyysi lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi EU:n metsäkatoasetuksen (EU) 2023/1115 velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista sekä laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista. Lailla täydennettäisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston metsäkatoa ja metsien tilan heikkenemistä koskevaa asetusta (*EU:n metsäkatoasetus*). Samalla kumottaisiin laki puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta (897/2013).

Ehdotettu laki ei muodostaisi itsenäistä ja kattavaa sääntelykokonaisuutta, vaan sitä sovellettaisiin rinnakkain EU:n metsäkatoasetuksen kanssa. Ehdotetussa laissa säädettäisiin toimivaltaisesta viranomaisesta ja sen tehtävistä sekä hallinnollisista seuraamuksista. Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutosta sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin.

EU:n metsäkatoasetus tuli voimaan 29.6.2023 ja sitä aletaan soveltaa keskeisten velvoitteiden osalta 30.12.2024. EU:n metsäkatoasetuksessa säädetään toimijoita ja kauppaa käyviä koskevista velvoitteista, joiden noudattaminen on edellytyksenä asetuksessa määriteltyjen tuotteiden markkinoille saattamiselle, asettamiselle saataville markkinoille ja viennille. EU:n metsäkatoasetuksen tavoitteena on edistää maailmanlaajuisen metsäkadon vähentämistä. Asetuksella pyritään minimoimaan EU:n vaikutus maailmanlaajuiseen metsäkatoon ja metsien tilan heikkenemiseen sekä vähentämään EU:n osuutta kasvihuonekaasupäästöistä ja biologisen monimuotoisuuden vähenemisestä.

Hallituksen esityksen valmistelun tukena on ollut maa- ja metsätalousministeriön 28.8.2023 asettama työryhmä.

Lakiesitys viimeistellään lausuntokierroksella saadun palautteen pohjalta. Hallituksen esitys metsäkatolaiksi on määrä antaa eduskunnalle syysistuntokauden aikana.

2 Lausuntopyyntö ja lausunnonantajat

Maa- ja metsätalousministeriö lähetti luonnoksen hallituksen esitykseksi laiksi EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista lausuntokierrokselle 28.5.2024. Lausuntokierros päättyi 22.7.2024. Lausuntopyyntö toimitettiin yhteensä 108 taholle. Myös muilla kuin lausuntopyynnön jakelussa mainituilla tahoilla oli mahdollisuus antaa lausunto.

Lausuntoja annettiin yhteensä 60, joista suurin osa tuli lausuntopalvelu.fi kautta. Lausunnonantajista neljä ilmoitti, että niillä ei ole lausuttavaa tai etteivät anna lausuntoa. Lausunnonantajista yksi oli yksityishenkilö.

Lausunnot ovat julkisia ja ne löytyvät osoitteesta <https://mmm.fi/hanke2?tunnus=MMM024:00/2023>

3 Tiivistelmä

Lausunnonantajat lähtökohtaisesti kannattivat metsäkatoasetuksen tavoitteita, mutta näkivät siinä useita huolenaiheita, jotka vaikeuttavat toimijoiden valmistautumista asetuksen toimeenpanoon kansallisella tasolla. Valtaosa lausunnonantajista kannatti Ruokaviraston nimeämistä toimivaltaiseksi viranomaiseksi. Lausunnoissa painotettiin erityisesti toimivaltaisen viranomaisen riittävien resurssien varmistamista. Tärkeänä nähtiin, että lainsäädäntöä voidaan tehokkaasti toimeenpanna ja valvoa ilman, että muut viranomaistehtävät kärsivät. Myös viranomaisten välinen yhteistyö nähtiin tärkeänä, mutta viranomaisten rooleja valvonnassa toivottiin selkeytettävän. Tarpeellisena pidettiin muun muassa

Metsäkeskuksen ja Tullin tehtävien selkeyttämistä kansallisen lainsäädännön toimeenpanossa. Lisäksi lausunnoissa korostettiin kustannustehokkuutta ja nykyisten järjestelmien hyödyntämistä uusien tehtävien hoidossa.

Oikeusministeriö painotti lausunnossaan esityksen huolellista jatkovalmistelua ja totesi esitysluonnoksen olevan monilta osin vielä keskeneräinen. Säättämisyjärjestysperusteluita oli oikeusministeriön mukaan monilta osin täsmennettävä ja täydennettävä. Oikeusministeriö korosti, että esityksessä on tehtävä tarkemmin selkoa kansallisesta liikkumavarasta ja sen käyttämisestä perustuslain mukaisesti, mihin viittasi myös Oikeuskanslerinvirasto omassa lausunnossaan. Oikeusministeriöllä oli lausunnossaan muutosehdotuksia erityisesti valvontaa ja tarkastuksia sekä seuraamusjärjestelmää koskeviin pykäläehdotuksiin ja perusteluluonnoksiin.

Lausunnoissa valvontaan ja tarkastuksiin liittyen nousivat esiin useat teemat, kuten tarkastusten toteutustavat ja kohteet, tarkastuksia suorittavat tahot ja niiden rooli valvonnassa, valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattaminen sekä epäselvyydet toimijoiden velvollisuuksista. Katsottiin ettei yrityksille tulisi asettaa enää uusia lisäkustannuksia esimerkiksi toimivaltaisen viranomaisen kustannusten kattamisesta. Muutamat lausunnonantajat nostivat esille myös haasteita liittyen tarkastusten ulottumiseen pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyihin tiloihin. Oikeusministeriö korosti, että ehdotetun 6 §:n 3 momentin mukaisia tarkastuksia pysyväisluonteiseen asumiseen tulee perusteellisesti tarkastella perustuslain kannalta ja painotti perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä kotirauhan suojaa koskien. Osa yrityksistä piti erityisen tärkeänä ennakoilmoituksia tulevista tarkastuksista, jotta valmistautuminen ja liiketoiminnan häiriöiden minimointi olisi mahdollista. Myös esitetty tiedonsaantioikeus koettiin laajana ja liikesalaisuuksien suojaamista pidettiin tärkeänä. Viestinnän ja koulutuksen merkitys uuden sääntelyn toimeenpanossa korostui, ja yrityksille annettavan valmistautumisajan riittävyyteen ja resurssien varaamiseen toivottiin erityistä huomiota.

Monet lausunnonantajat kannattivat perusteltujen huolenaiheiden vastaanottamista kirjallisina ja korostivat, että ilmoitusten tulee olla hyvin perusteltuja ja yksilöityjä. Lausuntopalautteissa korostettiin lainsäädännön tarkentamisen tarvetta erityisesti ilmoitusten tietosisällön ja laatuvaatimusten osalta. Huolta herätti perusteettomien ilmoitusten ja maalittamisen mahdollisuus. Ehdotuksissa tuotiin esiin, että saman tahon ei tulisi voida toistuvasti tehdä ilmoituksia ilman merkittävää uutta tietoa, ja että Ruokavirastolle tulisi antaa mahdollisuus jättää aiheeton ilmoitus käsittelemättä. Lisäksi esitettiin huoli ilmoitusten käsittelyaikojen vaikutuksesta markkinakelpoisiin tuotteisiin ja toimijoiden oikeusturvaan.

Lausunnoissa korostettiin, että hallinnollisten seuraamusten selkeä määrittely ja rikkomusten tarkka yksilöinti ovat tärkeitä oikeusvarmuuden ja yhdenmukaisuuden takaamiseksi. Useat lausunnonantajat tukivat korjausmääräyksen joustavaa soveltamista vähäisissä ja ei-toistuvissa rikkomuksissa, ja pitivät sitä ensisijaisena toimenpiteenä ennen raskaampia seuraamuksia kuten kieltoja tai uhkasakkoja. Kolmen vuorokauden tavaran pysäyttämistä nopeasti pilaantuville tuotteille pidettiin ongelmallisena, ja nähtiin, että sitä tulisi soveltaa vain pakottavissa tilanteissa. Toimijoille aiheutuvien tappioiden korvaamiseen ja tuotteiden lahjoittamismahdollisuuksiin kaivattiin selvennystä. Lisäksi nähtiin tärkeänä varmistaa viranomaisille riittävät resurssit reagoida määräajan puitteissa. Huolta herätti myös se, että seuraamukset kohdistuvat asetuksen keskeisiin toimijavelvoitteisiin, joiden konkreettinen tulkinta on edelleen epäselvä.

Oikeusministeriö totesi lausunnossaan hallinnollisten seuraamusten osalta, että esityksessä tulisi tarkemmin perustella sitä, miksi juuri tietyt asetuksen velvoitteet ovat sellaisia, että niihin voidaan tietty seuraamus liittää ja liittykö siihen kansallista liikkumavaran käyttöä. Metsäkatoasetuksen 25 artiklan osalta oikeusministeriö korosti, että artikla ei edellytä, että jokaisesta asetuksen velvoitteen rikkomisesta olisi voitava määrätä kaikki asetuksen seuraamukset. Rangaistusluonteisten seuraamusmaksujen osalta oikeusministeriö totesi, että niiden kohdalla kyse on perusoikeusrajoituksesta. Samoin ministeriö katsoi, että esitysluonnoksessa ei ole arvioitu sitä, onko kukin ehdotettu teko välttämätöntä sanktioida rangaistusluonteisin hallinnollisin seuraamusmaksuin.

Lausunnoissa korostettiin, että seuraamusmaksujen tulee olla oikeasuhtaisia, perusteltuja ja tehokkaita. Liian korkeat maksut voivat aiheuttaa kohtuutonta taloudellista taakkaa, erityisesti vähäisissä tai tahattomissa rikkomuksissa, kun taas liian alhaiset maksut koettiin tehottomiksi. Useat lausunnonantajat kannattivat rikkomus- ja seuraamusmaksujen joustavaa soveltamista vähäisissä rikkomuksissa, mutta esitettiin myös huoli, ettei harkinnanvaraisuudesta ja maksun määräämättä jättämisestä tule pääkäytäntöä. Seuraamusmaksun 4 % osuus yrityksen liikevaihdosta nähtiin monissa lausunnoissa liian suurena, ja painotettiin riittävän valmistautumisajan, neuvonnan ja puutteiden korjausmahdollisuuden tärkeyttä ennen sanktioiden käyttöönottoa. Asetuksen epäselvien tulkintojen vuoksi lausunnoissa painotettiin neuvontaa ja koulutusta ennen seuraamusten käyttöönottoa. Lisäksi esitettiin, ettei seuraamuksista tulisi kansallisesti säätää ennen kuin toimijoiden velvollisuudet on selkeästi määritelty ja toimitusketjun eri toimijat tietävät vastuunsa.

Lausunnonantajat korostivat, että sulkemista julkisten hankintojen ja rahoituksen ulkopuolelle tulisi tarkentaa, ja sen tulisi koskea vain kyseistä liiketoimintaa, ei kaikkea julkista rahoitusta. Lisäksi esitettiin, että sulkemisen tulisi olla harkinnanvaraista seuraamusmaksun yhteydessä. Rajoitusten tulisi kohdistua vain asiasta vastuussa oleviin henkilöihin. Esille nousi myös kysymyksiä siitä, koskeeko sulkeminen myös jo myönnettyjä avustuksia.

Erinäisten säännösten ja voimaantulon osalta useissa lausunnoissa kritisoitiin metsäkatoasetuksen ja kansallisen lainsäädännön siirtymäaikaan liian tiukaksi, ja ehdotettiin sen pidentämistä. Lausunnonantajat pitivät tärkeänä, että kansallista valvontaa ja seuraamuksia koskevaa sääntelyä ei saatettaisi voimaan ennen kuin komissio on ratkaissut epäselvyydet. Huolta herätti muun muassa mahdolliset markkinahäiriöt ja vaikutukset kauppasuhteisiin. Useassa lausunnossa muistutettiin kansallisen lisäsääntelyn välttämistä.

Vaikutusten osalta lausunnonantajat näkivät, että esitysluonnoksessa tunnistetaan metsäkatoasetuksen keskeiset vaikutukset suhteellisen hyvin, mutta viranomaisten resurssien riittävyyteen tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Erityisesti Ruokaviraston sekä myös Tullin lisääntyvät velvollisuudet tuotiin esille tässä yhteydessä. Lausunnoissa tuotiin esille yrityksiin kohdistuvia haasteita, kuten lisääntyvä hallinnollinen taakka, järjestelmätarpeista aiheutuvat kustannukset ja asetuksen soveltamisen kireä aikataulu. Nähtiin, että erityisesti pk-yrityksillä voi olla vaikeuksia täyttää asetuksen velvoitteita. Metsäkatoasetuksen vaikutukset globaaleihin toimitusketjuihin herättivät myös huolta. Asetuksen katsottiin parantavan jäljitettävyyttä, mutta pienille toimijoille huolellisuusvelvoitteen täyttämisen ja todentamisen vaatimukset voivat olla erityisen haastavia. Tämä voi heikentää myös yritysten kilpailukykyä ja lisätä riskejä markkinoilla, tuotantoketjuissa ja myös huoltovarmuudessa. Lisäksi katsottiin, että yrityksen näkökulmasta on tärkeää varmistaa kilpailulainsäädännön ja liikesalaisuuksien turvaaminen ja katsottiin, että kansallinen lakiehdotus on tältä osin vielä epäselvä. Painoarvoa annettiin myös yhdenmukaiselle toimeenpanolle EU-tasolla.

Esille nostettiin myös huoli asetuksen vaikutuksista luonnon monimuotoisuuteen ja ennallistamiseen, ja nähtiin tärkeänä, että nämä tavoitteet sovitetaan yhteen metsäkatoasetuksen kanssa. Ikimetsien kriteerien määrittely nähtiin tärkeinä ennen asetuksen soveltamisen alkamista. Ehdotettiin myös vaikutusten arvioinnin laajentamista perus- ja ihmisoikeusvaikutuksiin. Lausunnoissa nostettiin esiin myös alkuperäiskansojen oikeuksien huomioimista metsäkatoasetuksen toimeenpanossa.

Ahvenanmaan maakuntahallitus näki tarpeellisena selvittää toimivaltaisen viranomaisen asettamista koskevan maakunnan ja valtakunnan välisen sopimuksen sekä mahdollisen oman lainsäädännön tarvetta metsäkatoasetuksen toimeenpanoa koskien.

Lausunnoissa katsottiin, että yrityksille kohdistuvia seuraamuksia on arvioitava yhdenvertaisuuden ja oikeasuhtaisuuden näkökulmasta. Lisäksi nostettiin esiin, että on syytä ottaa huomioon

elinkeinonharjoittajiin kohdistuvat kilpailuoikeudelliset veloitteet. Lisäksi korostettiin kansallisten rekistereiden hyödyntämistä, ja henkilötietojen suojan huomioimista.

Lisäksi yksittäisissä lausunnoissa nostettiin esille joitain teknisiä korjauksia ja tarkennuksia huomioitavaksi jatkovalmistelussa.

4 Yksityiskohtainen palaute

4.1 Toimivaltaisen viranomaisen (Ruokavirasto) nimeäminen (2 §)

Valtaosa lausunnonantajista kannatti Ruokaviraston nimeämistä toimivaltaiseksi viranomaiseksi. Vastuun keskittäminen nähtiin hyödyllisenä ja sen katsottiin vahvistavan asiantuntemusta ja tehostavan valvontaa. Ehdotus Ruokaviraston nimeämisestä toimivaltaiseksi viranomaiseksi nähtiin perusteltuna myös aiemmin puutavara-asetuksen myötä kertyneen kokemuksen perusteella.

Lausunnoissa painotettiin erityisesti toimivaltaisen viranomaisen resurssien riittävyyden varmistamista kuten metsäkatoasetuksen 14 artikla edellyttää. Useissa lausunnoissa korostettiin resurssien tärkeyttä lainsäädännön toimeenpanossa, valvonnassa ja yritysten tukemisessa. Kuitenkin katsottiin tärkeänä varmistaa, että uusien tehtävien toteuttaminen ei johda muiden viranomaistehtävien heikentymiseen. Yksittäisessä lausunnossa korostettiin, että resurssien riittävyyden arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota myös riittäviin viestintäresursseihin, suomalaisten toimijoiden kapasiteetin vahvistamiseen sekä siihen, että yhteistyö muiden EU-maiden kanssa onnistuu asianmukaisesti.

Lausunnoissa pidettiin tarpeellisena vielä selkeyttää Metsäkeskuksen ja Tullin tehtäviä kansallisen lainsäädännön toimeenpanossa. Esimerkiksi Metsäkeskuksen rooli puutuotteiden laillisuuden valvonnassa ja Tullin rooli metsäkatoasetuksen piirissä olevien tuotteiden valvonnassa nähtiin tärkeänä. Useissa lausunnoissa korostui myös yhteistyön tarve Ruokaviraston, metsäkeskuksen ja Tullin välillä. Osassa lausunnoissa nostettiin esille asetuksen mukaisten tehtävien hoitaminen mahdollisimman kustannustehokkaasti ja olemassa olevien järjestelmien ja käytäntöjen hyödyntäminen. Esitettiin myös, että metsänkäyttöilmoituksen, metsään.fi-palvelun ja asianmukaisen huolellisuuden vakuutuksen suhdetta toisiinsa tarkasteltaisiin vielä.

Ruokavirasto ehdotti, että lakiesityksen jatkovalmistelussa tulisi edelleen ottaa harkintaan Tullin rooli toimivaltaisena viranomaisena Ruokaviraston rinnalla, koska tämä varmistaisi toimivaltaiselle viranomaiselle asetettujen nopeaa reagoitua vaativien toimenpiteiden hoitamisen ilman ylimääräistä viivytystä.

Oikeusministeriö korosti lausuntonsa alussa yleisesti esityksen huolellista jatkovalmistelua ja totesi esitysluonnoksen olevan monilta osin vielä keskeneräinen. Sääntämisperusteluita oli oikeusministeriön mukaan monilta osin täsmennettävä ja täydennettävä. Oikeusministeriö korosti, että esityksessä on tehtävä tarkemmin selkoa kansallisesta liikkumavarasta ja sen käyttämisestä perustuslain mukaisesti, mihin viittasi myös Oikeuskanslerin virasto omassa lausunnossaan.

4.2 Valvonta ja tarkastukset (4-13 §)

Lausunnoissa valvontaan ja tarkastuksiin liittyen nousivat esiin useat keskeiset teemat, kuten tarkastusten toteutustavat ja kohteet, tarkastuksia suorittavat tahot, valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattaminen sekä epäselvyydet toimijoiden velvollisuuksista.

Tarkastusten osalta nähtiin tärkeänä varmistaa, että niiden toteutustapa ja kriteerit ovat yhtenäiset. Oleellisena nähtiin myös tarkastuskriteerien tarkka määrittely, joka varmistaa tasapuolisen ja yhdenmukaisen kohtelun kaikille toimijoille. Haasteena nähtiin muun muassa tarkastusmäärät, jotka tulevat olemaan suurempia verrattuna puutavara-asetuksen tarkastuksiin, minkä lisäksi selvyttä kaivattiin erityisesti toimijoiden tarkastusvelvoitteisiin ja ulkopuolisten tarkastajien rooliin.

Muutamit lausunnonantajat nostivat esille haasteita liittyen tarkastusten ulottumiseen pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyihin tiloihin. Tähän liittyen oikeusministeriö korosti, että ehdotetun 6 §:n 3 momentin mukaisia tarkastuksia pysyväisluonteiseen asumiseen tulee tarkastella perustuslain kannalta ja painotti perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä kotirauhan suojaa koskien. Lisäksi oikeusministeriö esitti selkeytystä asiantuntijoita ja ulkopuolisia tarkastajia koskevaan sääntelyyn ja pohti lausunnossaan Euroopan unionin tarkastajia koskevan sääntelyn (30 §) tarpeellisuutta, tietojensaantioikeutta koskevien pykäläehdotusten (11 ja 12 §) muotoilua sekä Suomen metsäkeskuksen ilmoitusvelvollisuutta koskevan 13 §:n perustelujen täydentämistä. Joissakin lausunnoissa ehdotettiin viranomaisten ennakoilmoituksia tulevista tarkastuksista. Tämä muun muassa mahdollistaisi tarkastusten valmistelun ja minimoisi toimijoille aiheutuvat haitat ja keskeytykset. Erityisesti yritykset pitivät ennakoilmoituksia tärkeinä tilanteissa, joissa tarkastukset voivat aiheuttaa merkittäviä kustannuksia tai häiriöitä liiketoiminnalle.

Useat toimijat näkivät, että metsäkatoasetuksen toimeenpano aiheuttaa jo merkittäviä kustannuksia, eikä yrityksille tulisi tuottaa enää lisäkustannuksia esimerkiksi toimivaltaisen viranomaisen kulujen kattamisesta. Nähtiin, että mahdollisista valvontaan liittyvistä toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset voivat muun muassa heikentää kilpailukykyä ulkomaalaisiin kilpailijoihin verrattuna. Mikäli valvontaan liittyvien kustannusten kattaminen kuitenkin mahdollistettaisiin, tulisi Ruokaviraston kyetä selkeästi esittämään, mistä valvontaan liittyvät kustannukset muodostuvat. Lisäksi lausunnonantajat pitivät liikesalaisuuksien suojaamista tärkeänä. Lisäksi esitetty tiedonsaantioikeus koettiin laajana.

Lausunnoissa nähtiin tärkeänä Metsäkeskuksen toimivaltuuksien ja resurssien määrittely. Ruokavirasto piti esillä myös kuntien roolia elintarvikevalvonnassa. Kuntaliitto piti kannatettavana ehdotusta, jonka mukaan laissa ei ehdoteta säädettäväksi kunnan elintarvikeviranomaiselle uutta tehtävää.

Muutamissa lausunnoissa havaittiin ristiriitoja asetuksen ja kansallisen lakiehdotuksen tarkastusmääriin liittyen. Katsottiin, että tarkastusmäärien osalta tulisi tarkentaa, perustuuko tarkastusten määrä hyödykkeiden ja tuotteiden alkuperämaan tai -alueen vai Suomen riskiluokitukseen.

Asetuksen sisällöstä ja tulkinnasta viestiminen sekä Traces-järjestelmän käyttöä koskevat koulutukset yrityksille nähtiin tärkeänä osana uuden sääntelyn toimeenpanoa. Erityisesti alkuvaiheessa valvontaviranomaisten tulisi keskittyä yritysten ohjaukseen, koulutukseen ja neuvontaan. Muutamissa lausunnoissa painotettiin myös sitä, että mikäli yrityksille annettava valmistautumisaika jää lyhyeksi soveltamisohjeiden puutteen tai tietojärjestelmäviävästysten vuoksi, tarkastusten aloittamista ja seuraamusmaksujen määräämistä tulisi lykätä. Korostettiin, että pitäisi varata riittävästi resursseja ja aikaa, jotta yritykset voivat valmistautua uuteen sääntelyyn.

4.3 Perustellut huolenaiheet (14 §)

Useat lausunnonantajat kannattivat sitä, että perustellut huolenaiheet tulisi esittää kirjallisina. Nähtiin, että ilmoitusten tulee olla hyvin perusteltuja, ja niissä on yksilöitävä, mihin asetuksen vaatimukseen huolenaihe kohdistuu. Lisäksi esitettiin, että lainsäädännössä tulisi selkeästi määritellä, mitä asioita ilmoittajan tulee esittää perustellussa huolenaiheessa. Lausunnoissa nähtiin tarpeellisena myös, että huolenaiheen esittävän olisi kirjallisesti yksilöitävä teko tai laiminlyönti ja esitettävä sen todisteeksi syyt. Ruokavirasto näki lausunnossaan perustellut huolenaiheet työläinä ja vaikeasti selvitettävänä ja piti tärkeänä, että pykälässä tai säännöspersteluissa tuodaan esiin, että ilmoitettavan rikkomusepäilyn tueksi tulee toimittaa myös näyttöä tai todennäköisiä syitä. Lisäksi ilmoituksen tietosisältö- ja laatuvaatimuksia tulisi tarkentaa säännöspersteluissa.

Huolena useissa lausunnoissa nähtiin perusteettomien huolenaihe ilmoitusten ja maalittamisen mahdollisuus. Tulkinnanvaraisuuden vähentämiseksi ja toimintaympäristön ennakoitavuuden parantamiseksi joissakin lausunnoissa ehdotettiin, ettei sama taho voisi toistuvasti tehdä ilmoituksia, jos niissä ei ole merkittävää uutta metsäkatoasetuksen rikkomiseen liittyvää tietoa. Samoin esitettiin, että

Ruokavirastolle annettaisiin mahdollisuus päättää asian käsittelemättä jättämisestä, jos toimija on asianmukaisesti tarkastettu eikä ilmoituksessa ole uutta merkittävää tietoa perustellusta huolenaiheesta.

Lausunnonantajat pitivät ilmoitusten käsittelyaikoja haasteellisina, erityisesti kun kohteena ovat pilaantuvat elintarvikkeet. Ruokaviraston resurssien riittävyys ja ilmoitusten nopea käsittely ilman aiheetonta viivästystä korostuivat. Useassa lausunnossa nostettiin esiin, että lakiluonnoksessa olevien määräaikojen puitteissa monet tuotteet eivät olisi enää markkinakelpoisia, jos toimitusta joudutaan viivästyttämään. Lisäksi tarkastukset vaativat toimijoiden resursseja ja aiheuttavat toimijoille lisäkustannuksia. Nostettiin myös esille, että määräaikoja pohdittaessa on tärkeä huomioida toimijan oikeusturva ja omaisuudensuoja. Yksittäisessä lausunnossa toivottiin tarkempaa määrittelyä liittyen siihen, mitä huolenaiheilmoituksen kohteena olevalle tavaraerälle tapahtuu ilmoituksen tutkinnan aikana ennen päätöksen valmistumista.

Oikeuskanslerinvirasto korosti lausunnossaan, että perustellun huolenaiheen esittämisen ja ilmoittajansuojelulain piiriin kuuluvien ilmoitusten erottelu ja yhteisesti sovellettaviksi tulevat säännökset ja menettelyt on mahdollisimman tarkasti yksilöitävä.

Lisäksi oikeusministeriö katsoi, että olisi syytä selkeyttää, missä menettelyssä perustellut huolenaiheet käsitellään. Samoin ministeriö korosti perusteltujen huolenaiheiden yhteydessä kiinteän määräajan säätämisen tarkempaa perustelemista. Oikeusministeriö katsoi myös, että suhde ilmoittajansuojelulakiin on esityksessä epäselvä.

4.4 Hallinnolliset seuraamukset (15-19 §)

Lausunnoissa nähtiin hallinnollisiin seuraamuksiin liittyen tärkeänä, että määritellään selkeästi, millaisista rikkomuksista tietyt seuraamukset määrätään. Tämän katsotaan lisäävän oikeusvarmuutta ja yhdenmukaisuutta. Lausunnoissa esiin nousi muun muassa rikkomusten yksilöiminen tarkasti, jotta säännösten soveltaminen olisi toimijoille mahdollisimman hyvin ennakoitavaa myös sanktioiden osalta.

Huomioitavana asiana nostettiin esille, että tiedon tulisi olla saatavissa toimitusketjussa edellisellä toimijalla ja seuraamuksen tulisi kohdistua siihen toimijaan, jolla on ollut mahdollisuus ja velvollisuus toteuttaa toimet, mutta joka ei ole niitä tehnyt. Useat lausunnonantajat tukivat korjausmääräyksen määräämättä jättämistä, jos teko tai laiminlyönti on vähäinen ja ei-toistuva antaen joustoa valvontaviranomaisille tilanteissa, joissa rikkomus on merkitykseltään vähäinen. Lisäksi nähtiin, että korjausmääräysten tulisi olla yksiselitteisiä ja ne tulisi olla etusijalla ennen kieltojen ja uhkasakkojen asettamista.

Väliaikaisiin keskeytyksiin liittyen nähtiin epäselvyyksiä muun muassa siitä, milloin keskeytyksen kesto alkaa ja miten toimivalta jakautuu eri viranomaisten, kuten Tullin ja Ruokaviraston, välillä. Myös kuulemismenettelyt herättivät kysymyksiä siitä, voivatko kiireelliset tilanteet vaatia päätöksiä ilman kuulemista. Hallituksen esityksen ehdotuksen mukaan Ruokavirastolla olisi oikeus teettää tarvittavat toimenpiteet toimijan kustannuksella, mikäli toimija ei noudata annettuja määräyksiä. Kysymyksiä heräsi siitä, miten nämä kustannukset peritään ja maksetaan.

Kolmen vuorokauden mittainen tavarantoimituksen pysäyttäminen nopeasti pilaantuville tuotteille nähtiin huomattavana viivästyksenä, jonka tulisi olla käytössä vain pakottavassa tilanteessa. Painotettiin tuotteiden nopeaa tarkastusta ja kaivattiin selvennystä, miten tarkastusten viivästyttämisestä aiheutuvat tappiot korvataan toimijoille. Hävittämismääräykseen liittyen esitettiin, että tuotteen hävittämisen sijaan tulisi olla mahdollisuus lahjoittaa tuotteet hyväntekeväisyyteen tai muihin yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Nostettiin myös esille, että viranomaisille tulee taata riittävät resurssit, jotta ne pystyvät noudattamaan vaadittuja määräaikoja esimerkiksi keskeytysmääräyksen perumiseen liittyen.

Huolenaiheena nostettiin esiin, että seuraamusten kohteena ovat keskeiset asetuksen toimijavelvoitteet, joiden konkreettisesta tulkinnasta vallitsee edelleen epäselvyys. Komission tulkintaohjeet eivät ole valmistuneet eikä käytännön edellytyksiä vielä tiedetä.

Yksittäiset lausunnonantajat katsoivat, että kiellon voimassaoloaikaa koskeva sääntelyratkaisu ei ole riittävän tehokas asetusta rikkovalle toimijalle ja sen voimassaoloajaksi tulisi säätää vähintään kolme kuukautta.

Oikeusministeriö totesi lausunnossaan hallinnollisten seuraamusten osalta, että esityksessä tulisi tarkemmin perustella sitä, miksi juuri tietyt asetuksen velvoitteet ovat sellaisia, että niihin voidaan tietty seuraamus liittää ja liittykö siihen kansallista liikkumavaran käyttöä. Metsäkatoasetuksen 25 artiklan osalta oikeusministeriö korosti, että artikla ei edellytä, että jokaisesta asetuksen velvoitteen rikkomisesta olisi voitava määrätä kaikki asetuksen seuraamukset.

4.5 Rikkomusmaksu ja hallinnollinen seuraamusmaksu (20-24 §)

Lausunnonantajat painottivat, että seuraamusmaksujen tulee olla oikeasuhtaisia, perusteltuja ja tehokkaita. Liian alhaisia maksuja pidettiin tehottomina, ja liian korkeita maksuja suhteettomina. Tärkeänä useassa lausunnossa nähtiin, että maksut eivät saa olla liian ankaria ja aiheuttaa kohtuutonta taloudellista taakkaa toimijoille, varsinkin kun kyse on vähäisistä tai tahattomista laiminlyönneistä. Yksittäisenä esimerkkinä nostettiin esille luonnollisille henkilöille esitetty 300 euron rikkomusmaksu, joka saattaisi olla liian korkea vähäisistä rikkomuksista, kuten yksittäisen asiakirjan puuttumisesta. Toisaalta muutama lausunnonantaja ei pitänyt ehdotettuja rikkomusmaksuja (300 ja 2000 euroa) tarpeeksi tehokkaina täytäntöönpanon kannalta ja näkivät ne muun muassa liian alhaisina verrattuna muihin vastaaviin lainsäädäntöihin, kuten kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmään. Yksittäisissä lausunnoissa katsottiinkin, että oikeushenkilölle suunnattu 2000 euron suuruinen rikkomusmaksu ei ole tehokas eikä se ole varoittava seuraamus lain rikkomisesta ja ehdotettiin, että rikkomusmaksun tulisi nostaa esimerkiksi 5000 euroon, jotta sillä olisi varoittava vaikutus.

Useassa lausunnossa pidettiin tarpeellisena, että rikkomusmaksu ja seuraamusmaksu voidaan jättää perimättä vähäisissä rikkomustapauksissa. Yksittäisissä lausunnoissa määräämättä jättämisen käytäntöä ei pidetty tarpeellisena ja toisaalta ehdotettiin myös, että rikkomusmaksun määräämättä jättämisen käytäntöä tulisi seurata ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin, jottei harkinnanvaraisuudesta ja maksun määräämättä jättämisestä tule pääkäytäntöä.

Useassa lausunnossa esitysluonnoksessa esitettyä 4 % seuraamusmaksua yrityksen liikevaihdosta pidettiin varsin suurena. Nostettiin muun muassa esille, että kohtuuttomien seuraamusmaksujen sijaan toimijoille tulisi varata riittävä valmistautumisaika asetuksen mukaiseen toimintaan, neuvontaan ja mahdollisuuteen korjata puutteet. Toisaalta, muutamassa lausunnossa nostettiin myös esille, että seuraamusmaksun tulee olla riittävän korkea, jotta se täyttää metsäkatoasetuksen mukaiset vaatimukset.

Metsäkatoasetukseen liittyvien epäselvyyksien vuoksi osassa lausunnoista painotettiin, että seuraamuksia ei tulisi ottaa käyttöön heti asetuksen toimeenpanon käynnistyessä, vaan painottaa neuvontaa, koulutusta ja turvata siten yrityksille asetuksen mukainen valmistautumisaika.

Yksittäisissä lausunnoissa korostettiin, ettei kansallisista seuraamuksista tulisi säätää ennen kuin toimijat tietävät asetuksen mukaiset velvollisuutensa. Osa kaupan toimijoista viittasi metsäkatoasetuksen 9, 10 ja 11 artikloihin ja niihin liittyen vastusti kansallisista seuraamuksista säätämistä ennen kuin lain 23 §:n 1 momentin 4 kohdan a ja b alakohdissa tarkoitettujen velvollisuuksien täyttämistä on olemassa selvyys toimitusketjun eri toimijoiden välillä. Kyseiset tahot korostivat, että rikkomusmaksun ja hallinnollisen seuraamusmaksun määrääminen asetukseen viittaamalla voi olla mahdollinen vain silloin, kun toimitusketjun toimijat tietävät rooliensa mukaiset velvollisuudet ko. artiklojen mukaisesti, mutta eivät siitä huolimatta välitä noudattaa niitä. Lausunnoissa korostettiin, että mikäli tulkintaohjeissa myöhemmin selkeytettäisiin kauppaa käyvän velvollisuuksia niin, että kauppaa käyvän ei tarvitse kerätä tietoja, järjestää ja säilyttää niitä vaan ainoastaan vastaanottaa toimitusketjussa edelliseltä toimijalta viite- ja referenssinumero Traces-järjestelmästä, sitä ei voisi rangaista siitä, ettei asetuksen mukaista tietojenkeruuta, riskinarviointia tai riskin vähentämistä ole tehty. Lausunnoissa korostettiin myös sitä, että

pk-yritysten velvollisuuksia asianmukaisen huolellisuuden vakuutusten toimittamisessa on myös selkeytettävä ja tietojärjestelmien sekä tiedonsiirron tulee olla sujuvaa ennen kuin voidaan rangaista toimijoita asetuksen mukaisten velvoitteiden laiminlyönneistä.

Yksittäisessä lausunnossa suositeltiin rikosoikeudellisten kysymysten tuomista osaksi metsäkatoasetusta koskevaa keskustelua ja laajempaa yritysten ympäristövastuuseen liittyvää keskustelua. Lisäksi korostettiin, että rikosoikeudelliset seuraamukset sopivat tahallisiin ja törkeästä huolimattomuudesta aiheutettuihin tekoihin, joissa yritys pyrkii merkittäviin taloudellisiin hyötyihin luonnon kustannuksella.

Oikeusministeriö totesi, että rangaistusluonteisten seuraamusmaksujen kohdalla kyse on perusoikeusrajoituksesta. Samoin ministeriö katsoi, että esitysluonnoksessa ei ole arvioitu sitä, onko kukin ehdotettu teko välttämätöntä sanktioida rangaistusluonteisin hallinnollisin seuraamusmaksuin. Oikeusministeriö kiinnitti huomioita myös muun muassa seuraamusmaksuja koskeviin sääntämisperusteluihin ja hallinnollisiin sanktioihin. Tärkeänä nähtiin, että kuvataan tarkemmin asetuksen kansallista liikkumavaraa sanktioitujen tekojen osalta ja perustellaan kunkin teon osalta sanktioinnin perustuslainmukaisuus. Lisäksi otettiin kantaa seuraamusmaksun suuruuteen ja katsottiin, että kohtuullistamisen tulisi olla oikeusharkintaista. Ympäristörikosdirektiivin osalta ministeriö muun muassa katsoi, että olisi perusteltua tuoda esiin, mitä metsäkatoasetukseen kytkeytyviä velvoitteita ko. direktiiviin sisältyy.

Oikeusrekisterikeskus esitti lausunnossaan täsmennyksiä rikkomusmaksun / hallinnollisen seuraamusmaksun vanhentumista koskeviin sääntöksiin niin että vanhentuminen määräytyisi lainvoimaisen ratkaisun antamispäivästä. Samoin oikeusrekisterikeskus ehdotti säädettäväksi, että rikkomusmaksu / seuraamusmaksu raukeaisi, kun maksuvelvollinen luonnollinen henkilö kuolee.

4.6 Määräaikainen sulkeminen hankintojen ja julkisen rahoituksen ulkopuolelle (25 §)

Useat lausunnonantajat katsoivat, että tulisi määritellä tarkemmin, mitä sulkeminen julkisten hankintojen ja julkisen rahoituksen ulkopuolelle koskee ja millä perusteilla se tehdään. Lausunnoissa nostettiin esille, että rajoituksen tulisi koskea vain kyseessä olevaa liike- ja elinkeinotoimintaan suunnattua julkista rahoitusta – ei kaikkea julkista rahoitusta. Lisäksi täsmennystä toivottiin siitä, että onko viranomaisella asiassa harkintavaltaa vai seuraako sulkeminen hankintojen ja rahoituksen ulkopuolelle aina automaattisesti, jos seuraamusmaksu määrätään. Nähtiin myös, että toimivaltaisella viranomaisella tulisi olla mahdollisuus myös jättää määräämättä sulkeminen julkisten hankintojen ja rahoituksen ulkopuolelle. Lisäksi kysymyksiä herätti, kuinka laajalle oikeushenkilöiden hallinto-, johto tai valvontaelimen tai edustus-, päätös-, tai valvontavaltaa koskeviin rajoitus ulottuu. Nähtiin, että säädöksen tulee kohdistua vain niihin henkilöihin, jotka tosiasiallisesti ovat olleet vastuussa seuraamuksen perusteena olevaan toimintaan.

Nostettiin esille myös takautuvan lainsäädännön soveltaminen määräaikaisessa sulkemisessa ja kysyttiin muun muassa, koskeeko määräaikainen avustusten ulkopuolelle sulkeminen vain uusia avustushakemuksia vai myös jo myönnettyjä, mutta pidemmällä aikavälillä maksettavia avustuksia.

Yksittäisissä lausunnoissa suhtauduttiin kriittisesti määräaikaiseen sulkemiseen hankintojen ulkopuolelle ennen kuin toimijat tietävät asetuksen mukaiset velvollisuutensa ja pidettiin muun muassa kuuden kuukauden määräaikaa vakavien rikkomusten kohdalla liian lyhyenä ja ehdotettiin sen sijasta metsäkatoasetuksessa mainittua 12 kuukauden maksimiaikaa.

Ruokavirasto arvioi lausunnossaan, että seuraamusmaksuja ja siten määräaikaisia sulkemisiä hankintojen ja julkisen rahoituksen ulkopuolelle tullaan määräämään vähän, mutta siitä huolimatta tarvitaan selvät toimintamallit kyseisiä tilanteita varten.

4.7 Erinäiset säännökset ja voimaantulo (26-31 §)

Useissa lausunnoissa kommentoitiin metsäkatoasetuksen ja kansallisen lainsäädännön siirtymäaika ja voimaantuloa ja nostettiin esiin huoli, että toimijat eivät kykene täyttämään velvoitteitaan asetuksen nykyisen aikataulun puitteissa.

Lausunnoissa ehdotettiin siirtymäajan ja voimaantulon pidentämistä, jotta muun muassa komission ohjeistus, maiden riskiluokitukset ja tietojärjestelmien valmius voitaisiin huomioida valmistelussa. Katsottiin, että komission ohjeistus tulisi ensin ehtiä tulkita kansallisesti ja toivottiin yksiselitteisimpiä tulkintoja. Lausunnoissa painotettiin myös tarvetta tehdä tarkennuksia liittyen toimijoiden velvoitteisiin erityisesti siirtymäajan osalta. Lisäksi nähtiin, että lain voimaantuloa tulisi tarkentaa niiden tuotteiden osalta, joihin sovelletaan puutavara-asetusta.

Kansallista valvontaa ja seuraamuksia koskevaa sääntelyä ei pidetty perusteltuna saattaa voimaan ennen kuin komissio on ratkaissut metsäkatoasetukseen liittyvät epävarmuudet. Kansallisen lain toimeenpanon synkronointi muiden jäsenmaiden kanssa nähtiin keskeisenä kilpailukyvyn turvaamisessa. Huolenaiheina nopean voimaantulon yhteydessä mainittiin muun muassa uhka EU:n ja kolmansien maiden välisten kauppasuhteiden heikkenemisestä, liiketoimintariskit suomalaisille yrityksille, elintarviketietojärjestelmien markkinahäiriöt, asetuksen edellyttämiin tietotarpeisiin liittyvät järjestelmä-, sopimus- ja toimintatapamuutokset sekä epäselvät oikeusturvakysymykset. Useassa launnossa muistutettiin hallitusohjelman kirjauksesta liittyen kansallisen lisäsääntelyn välttämiseen EU-lainsäädännön toimeenpanon yhteydessä.

4.8 Esityksen vaikutukset (HE-luonnoksen perusteluiden luku 4.2)

Yleisesti lausunnonantajat näkivät, että esitysluonnoksessa tunnistetaan suhteellisen hyvin metsäkatoasetuksen ja lain keskeisimmät vaikutukset Luonnonvarakeskuksen laatiman vaikutusarvioinnin pohjalta.

Lausunnoissa tunnistettiin asetuksen soveltamisen myötä viranomaisten laajentuvat velvollisuudet. Muun muassa Oikeuskanslerinvirasto nosti esille asetuksen ja lain vaikutuksien osalta erityisesti Ruokaviraston velvollisuuksien merkittävän lisääntymisen puutavara-asetukseen verrattuna ja piti tärkeänä, että esityksessä pyritäisiin vielä arvioimaan Ruokaviraston resurssien riittävyyttä uuden sääntelyn aiheuttaman velvoitteen lisääntyessä tilanteessa, jossa viraston henkilöstökuluihin on kohdistettu sopeutustoimia valtiontalouden tasapainottamistoimista johtuen. Ruokavirasto nosti myös esille vähenevät resurssit ja kannatti muun muassa metsäkatoasetuksen mahdollistaman kansallisen liikkumavaran täysimääräistä hyödyntämistä esimerkiksi ottamalla käyttöön metsäkatoasetuksen 23-25 artiklan toimenpiteistä vain jäsenvaltioille pakolliset menettelyt. Lisäksi kansallisen toimeenpanon toteutusta eri viranomaistahojen välillä, koskien erityisesti tarkastuksia, tulisi edelleen tarkastella lakiesityksen jatkovalmistelussa. Tulli vastaavasti korosti, että metsäkatoasetuksen myötä tuleva uusi tehtävä lisää myös Tullin tuontiin ja erityisesti vientiin kohdistettavien tarkastusten määrää. Oikeusrekisterikeskus (ORK) puolestaan arvioi, että esitettyjen uusien seuraamusten täytäntöönpanosta syntyy ORK:lle lisähenkilöstön tarvetta vähäisissä määrin.

Oikeusministeriö huomautti launnossaan, että esitysluonnoksen vaikutusten arvioinnista puuttuu arvio esityksen vaikutuksista perus- ja ihmisoikeuksiin, jotka ehdotettiin lisättävän vaikutusten arviointiin.

Osa lausunnonantajista katsoi, että eri toimijoiden haasteita olisi voitu tunnistaa vielä paremmin, erityisesti pk-toimijoiden vähäiset resurssit, hallinnollisen taakan lisääntyminen sekä järjestelmämuutokset huolellisuusvelvoitteen täyttämiseksi. Huomioitiin, että pienillä toimijoilla ei välttämättä ole taloudellisia edellytyksiä esimerkiksi automatisoida prosesseja tai rakentaa teknisiä rajapintoja Traces-järjestelmään. Katsottiin, että hallinnon tulisi tukea pieniä toimijoita esimerkiksi tarjoamalla omien tietojärjestelmien kautta työvälineitä uusien velvoitteiden sujuvaan täyttämiseen.

Lausunnoissa katsottiin, että metsäkatoasetuksella on vaikutuksia globaaleihin toimitusketjuihin, jotka voivat olla myönteisiä jäljitettävyyden parantuessa, mutta myös kielteisiä muun muassa pienemmille toimijoille, mikäli ne eivät pysty täyttämään ja riittävästi todentamaan huolellisuusvelvoitteen vaatimuksia. Nostettiin esiin, että erityisesti ruokaketjussa pienten ja keskisuurten yritysten on vaikea vastata asetuksen vaatimaan huolellisuusvelvoitteeseen ja sillä voi olla näin ollen merkittäviä vaikutuksia koko ketjuun. Pienille ja keskisuurille yrityksille hallinnollinen taakka sekä järjestelmätarpeet ovat merkittävä kustannuserä ja se voi vaarantaa pk-yrityksen toiminnan. Lisäksi yrityksen näkökulmasta tärkeänä pidettiin varmistaa kilpailulainsäädännön ja liikesalaisuuksien turvaaminen ja katsottiin, että kansallinen lakiehdotus on tältä osin epäselvä ja tulkitsee tiukasti esimerkiksi isojen kauppaa tekevien yritysten velvollisuuksia. Lisäksi Metsähallitus huomautti, että lakiehdotuksen vaikutusten arvioinnissa ei ole tunnistettu Metsähallituksen Metsätalous Oy:n harjoittamaa puun toimituskauppaa, joka tekee siitä myös metsäkatoasetuksessa tarkoitettun toimijan.

Lausunnonantajat nostivat esille keskeisiä haasteita metsäkatoasetuksen toimeenpanoon liittyen, joita olivat muun muassa lyhyt siirtymäaika, komission tulkintaohjeiden viivästyminen, komission tietojärjestelmän keskeneräisyys sekä maariskiluokitustyön viivästyminen, jotka vaikuttavat niin vaikutustenarvointiin kuin yritysten valmistautumiseen asetuksen toimeenpanoon.

Asetuksen tulkintaan liittyvien epäselvyyksien ja komission tulkintaohjeiden puutteiden vuoksi toimijoilla on vaikea tehdä täysimääräisiä arvioita asetuksen taloudellista vaikutuksista. Useita riskejä kohdistuu muun muassa markkinoihin, globaaleihin tuotantoketjuihin sekä myös huoltovarmuuteen. Tärkeänä seikkana lausunnoissa nostettiin asetuksen yhdenmukaista toimeenpanoa EU-tasolla.

Useat lausunnonantajat pitivät keskeisenä tuote-erän määrittelyä ja sen tulkintaa erityisesti toimijoiden ja viranomaisten hallinnollisen taakan minimoimiseksi. Ehdotettiin myös, että erän määrittelystä tehtäisiin kansallinen linjaus vuorovaikutteisesti julkisen ja yksityisen sektorin kanssa siten, että myös että pk-sektorin toimintaedellytykset tulee huomioiduksi. Lausunnoissa nostettiin esille tärkeänä asiana yritysten neuvonta asetuksen sisällöstä, asetuksen tulkinnasta viestiminen sekä yritysten kouluttaminen Traces-järjestelmän käyttöön erityisesti toimeenpanon alkuvaiheessa.

Osa lausunnonantajista nosti esille huolensa metsäkatoasetuksen vaikutuksista luonnon monimuotoisuuteen ja ennallistamiseen. Lausunnonantajat pitivät tärkeänä ikimetsien kriteerien määrittelyä. Katsottiin, että määrittelytyön olisi tärkeä olla valmis ennen asetuksen ja lain soveltamisen alkamista. Tärkeänä pidettiin myös, että niistä tuotetaan sijaintitieto, joita toimijat ja toimivaltainen viranomaisena voivat hyödyntää. Kohteita tulee myös suojella, mihin liittyen jotkut korostivat tiukkaa suojelua. Myös metsänomistajien sekä yhteismetsien oikeusturvan kannalta on tärkeää tehdä määrittely. Toisaalta lausunnoissa nostettiin esille myös, että tutkimukseen perustuvia kriteereitä on jo olemassa ja muun muassa FAO:n määritelmää ikimetsille voidaan käyttää suuntaa-antavana lähtökohtana.

Yksittäisissä lausunnoissa otettiin esille muun muassa, että metsäkatoasetus voi hankaloittaa ja joissakin tapauksissa estää ennallistamis- ja luonnonhoitotoimien toteuttamisen. Pidettiin tärkeänä ohjeistuksella selkeyttää, ettei ristiriitoja ennallistamisen ja luonnonhoidon sekä asetuksen välillä muodostuisi. Pidettiin myös mahdollisena, että metsäkatoasetuksen myötä kansallisten ja kansainvälisten biodiversiteettitavoitteiden saavuttaminen vaikeutuu ja, että asetus voi olla ristiriidassa ennallistamisasetuksen kanssa.

4.9 Muita huomioita

Lausunnoissa nostettiin esille alkuperäiskansa saamelaisten oikeuksien parempi huomioiminen esitysluonnoksessa sekä asetuksen toimeenpanossa. Samoin katsottiin, että vaikutusten arviointiin tulisi sisällyttää alkuperäiskansojen oikeuksia koskeva osio. Todettiin, että erityisesti saamelaisten näkökulmasta ikimetsien ja luontaisesti uudistuvien metsien määrittelyllä on vaikutusta, sillä valtaosa luonnontilaisista tai luonnontilaisten kaltaisista metsistä Suomessa sijaitsee Ylä-Lapissa saamelaisten kotiseudulla.

Ahvenmaan maakuntahallitus katsoi lausunnossaan, että EU:n metsäkatoasetus koskettaa suurelta osin Ahvenanmaan omaa toimivaltaan ja siten maakuntaan tarvitaan sitä koskevaa omaa lainsäädäntöä. Ahvenmaan maakuntahallitus totesi, että metsäkatoasetuksen laajuus asettaa haasteita maakuntahallituksen viranomaisresursseille, minkä vuoksi Ahvenanmaan maakuntahallituksen tulee selvittää tarve toimivaltaisen viranomaisen asettamista koskevan maakunnan ja valtakunnan väliselle sopimukselle asetuksen toimeenpanoa ja etenkin sen valvontaa koskien. Keskeistä on esimerkiksi metsäkatolain mukainen viranomaisten välinen tietojenvaihto ja sen toteuttaminen suhteessa Ahvenmaan viranomaisiin.

Yrityksiin kohdistuvien seuraamuksien osalta, lausunnoissa pidettiin tärkeänä, että seuraamuksia arvioidaan yhdenvertaisuuden ja oikeasuhtaisuuden näkökulmasta. Lisäksi on syytä ottaa huomioon elinkeinonharjoittajiin kohdistuvat kilpailuoikeudelliset velvoitteet. Lausunnoissa nähtiin isona haasteena vastata metsäkatoasetuksen velvoitteisiin ennen asetuksen soveltamisen alkamista. Kireää aikataulua pidettiin kohtuuttomana tilanteessa, jossa vielä useita kysymyksiä auki ja komission tulkintaohjeet puuttuvat.

Nykyisen epäselvän tilanteen vuoksi osa lausunnonantajista näki tarpeellisena kansallisen toimeenpanon lykkäämisen, kunnes tulkinat ja tarvittavat tietojärjestelmät (mm. Traces-järjestelmä ja sen rajapinnat) ovat valmiita käyttöön ottoon koko EU:n alueella. Korostettiin, että toimijoille tulee varata riittävä aika tarvittavien muutosten toteuttamiseksi. Lisäksi kannatettiin olemassa olevien kansallisten rekistereiden hyödyntämistä. Lausunnoissa nostettiin esille myös, että hallituksen esitys ja asetus sisältävät useita henkilötietojen käsittelyyn ja yksityisyyden suojaan liittyviä näkökulmia. Lisäksi huomioitiin, että esitysluonnoksessa ei mainita maataloihin ja eläinten hyvinvointiin liittyen sitä, että metsäkatolain myötä toimijoille voi tulla päällekkäisiä ja ristiriitaisia, mutta toisaalta oikeudellisesti saman tasoisia velvoitteita.

Liite 1: Lausunnonantajat

Ahvenanmaan maakunnan hallitus
 Atria Suomi Oy
 Autotuojat- ja teollisuus ry
 Bioenergia ry
 Business Finland
 Elinkeinoelämän keskusliitto
 Elintarviketeollisuus ry
 Energiateollisuus ry
 EPV Energia Oy
 Fazer
 Graafinen teollisuus ry
 Greenpeace Norden
 GS1 Finland Oy
 Helsingin yliopisto
 Julkisten hankintojen neuvontayksikkö
 Kaupan liitto ry
 Keski-Suomen ELY-keskus
 Kilpailu- ja kuluttajavirasto
 Kirjakauppaliitto
 Koneyrittäjät ry
 Lihakeskusliitto ry
 Luonnonvarakeskus
 Luontopaneeli
 Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
 Maanmittauslaitos
 Maanomistajain Liitto r.y.

Maitoyrittäjät ry
Medialiitto
Metsä Group
Metsähallitus
Metsäteollisuus ry
Oikeusministeriö
Oikeusrekisterikeskus
Oy Paulig Finland Ab, Paulig Oy
Paliskuntain yhdistys
Pihvikarjaliitto
Päivittäistavarakauppa ry
Ruokavirasto
Sahateollisuus ry
SOK - Suomen Osuuskauppojen Keskusliitto
Suomen Huolinta- ja Logistiikkaliitto ry
Suomen Kuntaliitto
Suomen luonnonsuojeluliitto
Suomen metsäkeskus
Suomen Teurastamoyrittäjät ry
Suomen yhteismetsät ry
Suomen ympäristökeskus
Suomen yrittäjät ry
Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC
Tietosuojavaltuutetun toimisto
Tulli
Työ- ja elinkeinoministeriö
Valio Oy
Valtioneuvoston kanslia
Valtioneuvoston oikeuskansleri/oikeuskanslerinvirasto
Valtiovarainministeriö
Varsinais-Suomen ELY-keskus
WWF
Yksityishenkilön lausunto
Ympäristöministeriö

Liite 2: Lausuntopyynnön jakelu

Aalto-yliopisto
Ahvenanmaa
Allianssi ry
Amnesty Suomi
Bioenergia ry
BirdLife Suomi ry
Business Finland
Eduskunnan oikeusasiamies
Elinkeinoelämän keskusliitto
Elintarviketeollisuus ry
Energiateollisuus ry
Energiavirasto
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Etelä-Savon ELY-keskus
Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Etämetsänomistajien liitto ry
FINGO
Finnvera
FSC Suomi
Greenpeace Suomi

Helsingin yliopisto
Huoltovarmuuskeskus
Hämeen ELY-keskus
Ilmastopaneeli
Itä-Suomen aluehallintovirasto
Itä-Suomen yliopisto
Julkisten hankintojen neuvontayksikkö
Kaakkois-Suomi ELY-keskus
Kainuun ELY-keskus
Kaupan liitto ry
KEHA-keskus
Keski-Suomen ELY-keskus
Kestävyyspaneeli
Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Kolttien kyläkokous
Koneyrittäjät ry
Kuluttajaliitto ry
Kumiteollisuus ry
Lapin aluehallintovirasto
Lapin ELY-keskus
Lihakeskusliitto ry
Lounais-Suomen aluehallintovirasto
Luomuliitto
Luonnonvarakeskus
Luontoliitto ry
Luontopaneeli
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
Maanmittauslaitos
Maanomistajain Liitto r.y.
Maitoyrittäjät ry
Medialiitto
METO - Metsäalan Asiantuntijat ry
Metsäalan yrittäjät ry
Metsäbiotalouden tiedepaneeli
Metsähallitus
Metsänhoitoyhdistysten Palvelu MhyP Oy
Metsäteollisuus ry
Natur och Miljö
Nuorten Agenda 2030
Oikeusministeriö
Oikeusrekisterikeskus
Paliskuntain yhdistys
PEFC Suomi
Pellervon taloustutkimus PTT
Pihvikarjaliitto
Pirkanmaan ELY-keskus
Pohjanmaan ELY-keskus
Pohjois-Karjalan ELY-keskus
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
Pohjois-Savon ELY-keskus
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
ProAgria Keskusten Liitto ry
Puutuoteteollisuus ry
Päivittäistavarakauppa ry
Rakennusteollisuus RT ry
RaSi ry
Ruokavirasto
Saamelainen ilmastoneuvosto
Saamelaiskäräjät
Sahateollisuus ry

Satakunnan ELY-keskus
Sitra
Suomen Huolinta- ja Logistiikkaliitto ry
Suomen Kuntaliitto
Suomen luonnonsuojeluliitto
Suomen metsäkeskus
Suomen sahayrittäjät
Suomen Teurastamoyrittäjät ry
Suomen ympäristökeskus
Suomen yrittäjät ry
Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC
Teknologian tutkimuskeskus VTT
Tilastokeskus
Tulli
Tuomioistuinvirasto
Työ- ja elinkeinoministeriö
Ulkoministeriö
Uudenmaan ELY-keskus
Valtiokonttori
Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
Valtioneuvoston kanslia
Valtioneuvoston oikeuskansleri
Valtiovarainministeriö
Varsinais-Suomen ELY-keskus
WWF
Yhdenvertaisuusvaltuutettu
Ympäristöministeriö